

Sisäministeriö: kirjaamo@intermin.fi; asianumero VN/6185/2021.

Sisäministeriö: lausuntopyyntö 7.4.2021

Lausuntopyyntö pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen valmistelujaostojen arviointimuistioista

Aluehallintovirastoilta on pyydetty lausuntoa pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen valmistelujaostojen arviointimuistioista. Selvityshanke on jaettu neljään osaan, jotka kaikki on tehty perusteellisesti. Uudistustarpeet on asetettu kiireellisyysjärjestykseen, ja aluehallintovirasto on luokittelusta samoilla linjoilla.

Öljy- ja kemikaalivahingot

Jaosto on keskittynyt merellä ja sisävesillä tapahtuviin onnettomuuksiin, maalla tapahtuvat onnettomuudet jäävät liian vähälle huomiolle. Aihetta olisi syytä käsitellä kokonaisvaltaisemmin. Ehdotetaan määriteltäväksi sekä maaöljyvahingot että alusöljy- ja kemikaalivahingot, tai, käytettävän kattavampaa termiä ympäristövahingot, joka sisältää alusöljy- ja aluskemikaalivahingot merellä, rannikolla, sisävesillä ja satamissa sekä öljy- ja kemikaalivahingot maa-alueilla. Mikäli on tarve pidättäytyä kuvatussa määritelmässä alusöljy- ja kemikaalivahinkoja koskien (määritelmä 2a §), tekee sana "merialueella" määritelmästä liian kapean. Sanan poistamisen jälkeen jäävä "aluksesta aiheutuva tapahtuma" kattaisi meri- ja sisävedet sekä satama-alueen. Huomioiden, että vaikka sisävesisatamien nestemäisten kemikaalien lastinkäsittelyinfran puuttumisen vuoksi kemikaalisäiliökuljetuksia ei alueella ole, kulkee sisävesitse kiinteitä kemikaaleja. Lisäksi aluspolttoaineiden muutos kivennäisöljyistä biopohjaisiin ja uusiutuviin polttoaineisiin tuo tarpeen määrittelyn laajentamiselle (7. kohta) ja tukee näin valmistelujaoston ajatusta yhdenmukaistamisesta.

Aluehallintovirasto tukee valmistelujaoston esitystä öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoimintaa varten perustettavan johtoryhmän toiminnan tarkentamisesta (35 §).

Aluehallintovirasto tukee valmistelujaoston esitystä aluskemikaalivahinkojen lisäämisestä jälkitorjunnan yhteyteen (40 §) sekä huomioita selkeän vastuunsiirron ja dokumentoinnin merkityksestä. Tähän esitetään lisättäväksi maa-alueella tapahtuvat vahingot, joita myös koskee mahdollinen siirtymä jälkitoimivaiheeseen. Huomiona tuodaan lisäksi esille muutostarve koskien termiä jälkitorjunta, josta tullaan jatkossa käyttämään termiä jälkitoimet, samoin viitattaessa kuntaan öljyvahinkojen jälkitoimista vastaavana tahona. Jälkitoimiviranomainen on parhaillaan uudelleentarkastelussa

(Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi öljy- ja kemikaalivahinkojen jälkitoimien ja jätehuollon järjestämisestä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi), jolloin yhdenmukaisuus säädösten kesken on hyvä varmistaa.

Varsinaisen öljyntorjunnan ja jälkitorjunnan/jälkitoimien väliseen rajaan olisi määritelmässä hyvä kiinnittää huomioita, sillä sen on havaittu aiheuttavan tulkintaeroa, vaikkakin laki siltä kohden on nykyiselläänkin selkeä. Jälkitoimien siirtyessä muuhun lainsäädäntöön, esitetään pelastuslakiin liitettäväksi ympäristövahingon torjuntatyön määritelmä ”välttämättömät toimet vahingon rajoittamiseksi ja vahinkoaineen keräämiseksi siten, että vahinkoaine on hallinnassa eikä uudelleen likaantumisen tai vahingon laajenemisen vaaraa enää ole.” Toimien voidaan tarkentaa tarkoittavan vahinkoaineen leviämisen estämistä, rajaamista ja ohjaamista, likaantumisalttiina olevien kohteiden, kuten rantaviivan tai pohjaveden, suojaamista sekä vahinkoaineen keräämistä veden tai maa-aineksen pinnalta tai maa-aineksesta sen hallintaan ottamiseksi.

Aluehallintovirasto tukee valmistelujaoston esitystä Suomen ympäristökeskuksen roolin tarkentamisesta öljyyntyneiden eläinten hoidossa (46 §).

Metsähallituksella (49 §) on hyvät mahdollisuudet rov- ja venekaluston, ympäristöosaamisen ja paikallistuntemuksen puolesta antaa asiantuntija-apua pelastusviranomaisille paitsi metsäpalojen myös ympäristövahinkojen torjunnassa mm. vedenalaisen havainnoinnin, suojattavien luontokohteiden sekä huollon ja logistiikan tukena. Tämän asiantuntijatehtävän esiin nostaminen myötävaikuttaisi metsähallituksen ennalta valmistautumiseen ja sen resurssointiin. Sen sijaan esitetty velvollisuus omatoimiseen varautumiseen nimenomaisesti *vahingontorjuntaan* hallinnoimillaan alueilla *ei* vaarallisen aineen torjuntatyössä tarvittavan erityisosaamisen ja -kaluston suhteen *ole relevantti*, erityisesti huomioiden metsähallituksen alueiden sijoittuminen pääsääntöisesti toimintaympäristöltään haastavimpaan ulkosaaristoon.

Viitaten valmistelujaoston esitykseen pelastusviranomaisten velvollisuudesta osallistua korvauksetta tehtäviin, jos se on niiden toimialaan kuuluvien tehtävien kannalta perusteltua (50 § Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille), tuodaan esille esitystä tukeva näkökulma: muutos selkeyttäisi virka-apuviranomaisen kustannusten perimistä alusöljy- ja aluskemikaalivahingon torjuntatehtävässä virka-apua pyytäneeltä taholta siltä osin kuin kustannuksista haetaan korvausta vahingon aiheuttajalta. Samoin tuodaan esille tarve tarkentaa ja nimetä vastuutaho yhteistoimintatilanteen korvaushallinnon koordinointiin (99 a § Öljy- ja aluskemikaalivahingon torjuntakustannusten korvaaminen).

Ympäristövahinkojen torjunnan koulutusjärjestelmä tulee ottaa tarkasteluun kokonaisuutena. Ammatillisen perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen järjestämisvastuuta olisi selkiytettävä. Alusöljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta tulee saada osaksi Pelastusopiston opetussuunnitelmaa. Koulutuksen järjestämisessä tulisi voida tarvittaessa hyödyntää myös muita asiantuntijoita ja koulutusorganisaatioita. Tämän nähdään varmistavan yhteistoimintaa mm. ympäristöhallinnon kanssa sekä vaikuttavan myönteisesti tarvittavaan lisäresurssointiin erityisosaamista ja -välineistöä vaativan koulutusvastuun täyttämässä. (55 §)

Esiselvityshankkeen valmistelujaoston esiin nostamien kehittämiskohteiden lisäksi Etelä-Suomen aluehallintovirasto haluaa kiinnittää huomiota myös seuraaviin kohtiin:

Öljy- ja kemikaalivahinkojen yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen siirtyivät sisäasiainhallinnon vastuulle, ja tästä syystä säädökset eivät vielä ole ajan tasalla. Valtioneuvoston asetuksella öljyvahinkojen torjunnasta (249/2014) säädettiin alueen pelastustoimen öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman ja yhteistoimintasuunnitelman sisällöistä. Asetus kumottiin, mutta pelastuslaista sekä pelastus- ja suunnitelma-asetuksista ko. sääntely puuttuu. Suunnitelmista on säädettävä tai tarkennettava sisäministeriön ohjeella siten, että kansallinen sekä yhteistoiminta-alue-, pelastustoimialue- ja toiminnanharjoittajakohtaiset torjuntasuunnitelmat muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden eikä epäjatkuvuuksia ilmene. Lisäksi suunnitelmien tulee olla linjassa kansainvälisten ja kahdenkeskisten sekä Itämerenalueen yhteistoimintasopimusten kanssa. Pelastustoimen ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelmien osalta voisi olla lisäksi hyvä täsmentää, että suunnitelma on lähetettävä tarkastettavaksi ja vahvistettavaksi aluehallintovirastolle sekä tiedoksi Rajavartiolaitokselle, ELY-keskukselle ja jälkitoimista vastaavalle viranomaiselle. Suunnitelma on päivitettävä määräajoin (vähintään neljäs vuosi) ja aina merkittävien muutosten jälkeen vastaamaan muuttuneita olosuhteita. Aluehallintovirasto lisäksi esittää, että myös lainsäädäntötasolla nostettaisiin esille kansallisen ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelman laatimisvelvoite (National Contingency Plan), siinä laajuudessa ja muodossa kuin Suomi OPRC-konvention ratifioimalla on sitoutunut (SopS 32/1995, 6. artikla).

Viitaten valmistelujaoston muutosehdotukseen (33 §. Hälytysohje) suorituskykyvaatimusten määrittelyksi asetuksella, pyydetään kiinnittämään huomiota myös ympäristövahingon torjuntatehtävän suorituskykyvaatimuksiin.

Lisäksi esitetään tarkennettavaksi Rajavartiolaitoksen tehtävää pelastustoimessa (27a §) alusöljy- ja aluskemikaalivahinkoihin varautumisen yhteensovittamisessa.

Nykylainsäädännössä on havaittu tulkinnanvaraa 22. pykälän osalta: pelastustoimi voisi tehokkaammin hyödyntää lähdeasiakirjoina omassa suunnittelussaan satamien ja öljynvarastojen suunnitelmia, jos 22.a–22.c olisi velvollisuus toimittaa tietoja myös pelastustoimelle, ei vain ELY-keskukselle. Käytännössä tiedonvaihto sujuu pääosin ongelmitta, sillä varastoivat yritykset ovat usein myös ups-kohteita, mutta tarkennus voisi olla paikallaan. Erityisesti alusliikenteen osalta lähdeasiakirjoja ei juurikaan ole.

Torjuntasuunnitelmien riskiperustaisuuden varmistamiseksi satamanpitäjää tai merenkulun turvallisuusviranomaista voisi velvoittaa toimittamaan tiedot (kootusti ja määräajoin) pelastustoimelle alueen alusliikennemääristä, kuljetetuista lasteista ja lastieristä, alueella liikennöivien alusten polttoaineprofiilista (laadusta ja määrästä) tai ainakin tätä velvollisuutta olisi selkeytettävä. Nyt säännös tiedonsaantioikeudesta (89a–b §) on koettu epäselväksi: ensimmäinen mom. kattaa myös suunnittelua varten tarvittavat tiedot muilta pelastustoimintaan osallistuvilta viranomaisilta, mutta muutoin 2. mom. eteenpäin oikeus koskee ainoastaan vaaratilanteessa saatavia tietoja. Tällaisella muotoilulla esim. satamanpitäjä jää säännöksen ulkopuolelle, koska satamanpitäjä ei ole torjuntaviranomainen.

22 a-b § koskevat öljyvaraston haltijan velvollisuutta huolehtia torjuntavalmiudesta. Aluehallintovirasto esittää samaa muotoilua kuin 22c:ssä ”öljyn **tai muiden haitallisten aineiden**” varastointi. Muussa säädösvalmistelussa tavoitteena (mm. TOVA) on, ettei öljyjä ja muita kemikaaleja ole tulevaisuudessa tarpeen erotella toisistaan ja selkeyden vuoksi olisi hyvä viitata muuhun asiaa sääntelevään lakiin (Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta).

Pelastustehtävästä maksettavat korvaukset ja palkkiot (102 §) kohtaan olisi hyvä lisätä öljyvahinkojentorjuntalaissa ollut säädös vapaaehtoisesti torjuntaviranomaisen tehtävään hyväksymänä torjuntaan osallistuvalla maksettavasta kohtuullisesta palkkiosta tai kulukorvauksesta, ellei ko. vapaaehtoistoiminta tule huomioiduksi muuna vapaaehtoistoimintana/muuna sopimuksen tehneenä yhteisönä uuden esitetyn määritelmän tai muutoin vapaaehtoisuuden edistämisen myötä.

Aluehallintovirastoissa on hanke öljy- ja kemikaalivahinkojen valvonnan selkiinnyttämiseksi. Hanke on edennyt hyvin ja kokonaisvaltainen käsittely tukee tarvittaessa pelastuslain uudistusta.

Toimintavalmius

Varallaolojärjestelyjen vaikeutuminen aiheuttaa henkilöstöpulaa ja lainsäädäntöhankkeella ei ehditä tekemään tarvittavia nopeita toimenpiteitä. Jatkoa ajatellen valtion vastuu on katettava pitkäjänteisellä koulutettavamääräsuunnittelulla.

Aluehallintoviraston selvityksissä on ilmennyt joitakin tapauksia, joissa alueen pelastustoimien välisille raja-alueille ei ole hälytetty lähintä ja tarkoituksenmukaisinta yksikköä. Säännösmuotoilua olisi tältä osin hyvä täsmentää.

Aluehallintovirasto tukee valmistelujaoston esitystä sisäministeriölle säädettäväksi ohjaus- ja asetuksenantovaltuus hälytysjärjestelyiden valtakunnallisesta yhteensovittamisesta. Henkilökunnan hälyttäminen pitää saada nykyaikaiselle tasolle valtakunnallisella ratkaisulla. Laajasti sopimuspalokuntasektorin käytössä oleva kaupallinen sopimuspalokuntalaisten tekstiviestihälyttäminen ei ole riittävän toimintavarma ja reaaliaikainen. Lisäksi järjestelmän kustannuksista on vastannut sopimuspalokunnat. Samassa yhteydessä olisi kehitettävä väestön varoittaminen nykyaikaiselle tekniselle tasolle. Henkilöstön hälyttäminen ja väestön varoittaminen voi olla mukana laajemmassa kokonaisuudessa, jossa määritellään mm. kansalliset, yhteisessä käytössä olevat tietoyhteydet ja -järjestelmät. Tiedolla johtamisen merkityksen kasvaessa, ja erilaisten tietojärjestelmien ja -yhteyksien lisääntyessä, sisäministeriössä pitäisi olla asiaa varten oma yksikkö. Järjestelyllä varmistettaisiin valtakunnallisesti yhtenäisesti toimivat järjestelmät.

Laajoihin ja pitkäkestoiisiin tilanteisiin ollaan kehittämässä keskitettyä johtamisjärjestelyä pelastustoimissa. Tässä yhteydessä on suunniteltava myös aluehallintovirastojen tehtävät ministeriön tukemistehtävässä mm. tilannekuvien kokoamisessa. Tällä hetkellä tukemistehtävä selkenee vasta tehtäväksi annossa, ja valmisteluja tehtävän hoitamiseksi on vaikea tehdä. Suunnittelemattomuus aiheuttaa epäyhtenäistä raportointia.

Väestönsuojelu

Lain tavoitetta koskevan 1 §:n sanamuotoa esitetään muutettavaksi siten, että siinä huomioidaan muutkin vaarat kuin onnettomuudet. Onnettomuus käsitteenä rajaa tarpeettomasti esimerkiksi sotilaallisen voiman käytön uhkatilanteet ulos tai ainakin aiheuttaa epävarmuutta tulkinnan näkökulmasta, sillä uhka ja siten vaara kohdistuu varsinkin tilanteen alkuvaiheessa etukäteen vaikeasti tarkasti määriteltäviin alueisiin, kohteisiin, omaisuuteen tai ihmisiin. Muotoiluesityksessä on mainittu, että ”*tärkeät toiminnot turvataan*”. Olennaista olisi määritellä, mitä tarkoitetaan tässä yhteydessä tärkeillä toiminnoilla. YTSn mukaista jaottelua vai jotain muuta?

ETELÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO
Postiosoite: PL 150, 13101 Hämeenlinna

puh. 029 501 6000
kirjaamo.etela@avi.fi
www.avi.fi/etela

Hämeenlinnan päätoimipaikka
Birger Jaarlin katu 15

Helsingin toimipaikka
Ratapihantie 9

Kouvolan toimipaikka
Kauppamiehenkatu 4

Suojaväistö-käsite on kytketty tulipaloon tai muuhun onnettomuuteen tai niiden välittömään uhkaan. Pelastuslain 36 §:n mukaan hyvinvointialueen ja sisäministeriön pelastusviranomaisella on kuitenkin toimivalta panna toimeen suojaväistö myös muissa vaaratilanteissa, mikäli tilanteen hallinta ei muutoin ole mahdollista. Suojaväistö voidaan toteuttaa pelastusviranomaisen määräyksellä myös silloin, kun väestöön kohdistuu onnettomuutta laajempi, mutta epämääräinen vaara. Vaaralla tarkoitettaneen tässä yhteydessä esimerkiksi lähinnä sotilaallisen vaikuttamisen uhkatilannetta. Aluehallintovirasto esittää ennakkollisesti tehtävää suojaväistöä, vaikka riittävän uhkan kuvaaminen voi olla erittäin hankalaa huomioiden samalla ihmisten perusoikeudet.

Muu vaara -ilmaisua ehdotetaan lisättäväksi myös määritelmiä koskevaan pykälään onnettomuuksien rinnalle. Esimerkiksi nykyisen käsitteistön mukainen valmiusevakuointi, jossa ihmiset siirretään sotilaallisen uhan vuoksi etukäteen määritellyiltä suhteellisen tarkkaan rajattujen alueiden/kohteiden läheisyydestä suojaväistöä vastaavin periaattein, tulisi voida toteuttaa ilman valmiuslain toimivaltuutta. Tämä on erittäin tärkeä lisäys ajatellen esim. nopeasti käynnistyvää sotilaallista vaikuttamista (hybridivaikuttaminen, ns. harmaan vaiheen toiminta), missä kriittisenä tekijänä on käytävissä oleva aika (ennakkovaroitus-tehtävät toimenpiteet, H-hetki) reagoida tilanteeseen ja tehdä tarvittavat toimenpiteet ihmisten siirtämiseksi.

Selkeintä olisi muuttaa **pelastustoiminta** määritelmää (2 a §) yhdenmukaiseksi pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksia käsittelevän pykälän (36 §) kanssa siten, että pelastustoiminta käsittää myös ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamisen yksittäistä onnettomuustilannetta abstraktimman *vaaran uhatessa*. *Vaara* tulisi määritellä siten sotilaallisen tai siihen rinnastettavan uhan lisäksi (esim. terroristinen teko) myös muut mahdolliset laajamittaiset häiriötilanteet, kuten sähkökatkot tai sään ääri-ilmiöt kuuluisivat määritelmän piiriin. Tällöin häiriötilanteiden osalta ei tarvitsisi tehdä tulkintaa, onko kyseessä pelastustoiminnan aloittamisen mahdollistava onnettomuus. *Suojaväistö* tulisi määritellä tällöin yksiselitteisesti *ihmisten ja omaisuuden kiireelliseksi evakuoinniksi pelastustoimintatilanteessa*. Määritelmän muuttaminen laajentaa pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksia, minkä vuoksi tulisi lailla tai asetuksella säätää pelastustoimintatilanteen aloittamisesta ja lopettamisesta väärinkäytösten ja -ymmärrysten välttämiseksi. Suojaväistön sisällyttäminen pelastustoiminnan alle ja pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksiin on kannatettava vaihtoehto, koska toimivaltuuksien käyttäminen ja pelastustoiminnan johtajan määräytyminen on alalla yleinen ja toimiva käytäntö. Mikäli *suojaväistö muun vaaran uhatessa* määriteltäisiin yleisesti pelastusviranomaisen toimivaltuuksiin, aiheuttaisi niiden käyttö todennäköisesti enemmän kysymyksiä ja ongelmia kuin sisällyttäminen osaksi pelastustoimintaa. Pelastuslain 35 § mukaiset johtajuuden käsitteet on käsiteltävä yhdessä tämän kokonaisuuden kanssa sekä selitettävä yksiselitteisesti toimivaltuudet asiaan liittyen.

Viimevuosina **väestönsuoja** keskustelu on rajoittunut rakentamisen kustannuksiin. Keskustelua pitäisi pystyä laajentamaan ja käymään ilman ennakoasenteita. Ennen säätelyn muuttamista tulisi asiantuntijoiden kesken käydä keskustelu väestönsuojien merkityksestä tämän päivän ja tulevaisuuden sotilaallisen vaikuttamisen tilanteessa. Keskustelun jälkeen on arvioitava, pystyykö väestönsuoja täyttämään perustehtävänsä, eli suojaamaan väestöä sotilaallisen vaikuttamisen tilanteessa.

Johtopäätöksen tekeminen on mahdollista seuraavien kysymysten kautta:

- Onko sotilaallinen vaikuttaminen ennakoitavissa siten, että väestönsuojat ehdittäisiin ottaa käyttöön ja onko ihmisillä mahdollisen sotilaallisen vaikuttamisen tilanteessa mahdollisuudet ehtiä väestönsuojaan ennen iskun tapahtumista?

- Suojaako väestönsuoja tehokkaasti sirpale-, paine- ja kemiallisia sekä säteilyn vaikutuksia vastaan?
- Onko väestönsuojia tarpeeksi ja sijoittuvatko ne oikein huomioiden yhteiskunnan rakennemuutos sekä väestön keskittyminen?

Vasta sen jälkeen, kun väestönsuojien tarpeellisuus ja merkitys tulevaisuudessa on pohdittu yhteistyössä sotilas- ja siviiliviranomaisten kanssa, on aika tehdä johtopäätökset lainsäädännön muuttamiseksi. Pahin tilanne on, että siviiliyhteiskunta olettaa väestönsuojilta sellaista suojaa, jota ne eivät tositilanteessa tarjoakaan.

Jotta tarvittaessa suojautuminen väestönsuojiiin olisi valtakunnallisesti, alueellisesti ja yksittäistapauksissa oikea-aikaista ja tehokasta, tulisi toimivaltuudesta säätää selkeästi pelastuslaissa. Pelastusviranomaiselle tulisi säätää selvä erillinen toimivalta määrätä väestönsuojat saatettavaksi käyttökuntoon. Muistion mukaan pelastusviranomaisen toimivaltuudet (2. vaihtoehto) voisivat olla oma pykälänsä tai **väestönsuojien käyttökuntoon saattamisesta** määrääminen voisi olla uusi pykälä. Tätä vaihtoehtoa voidaan pitää hyvänä ja selkeyttävänä epäselvyyksien ja tulkinnanvaraisuuksien välttämiseksi. Laissa olisi hyvä ottaa kantaa myös väestönsuojien käyttökuntoon saattamisesta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen sekä koulutukseen ja osaamisen ylläpitämiseen.

Nykyistä pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pelastusviranomaisen oikeutta saada pykälässä esitettyjä tietoja laajennettaisiin koskemaan kaikkiin poikkeusoloihin liittyvään suunnitteluun ja toimintaan, ei vain väestönsuojelutehtäviin varautumista, varten. Muutoksen voisi tehdä korvaamalla nykyisen kirjauksen ”*oikeus saada tietoja väestönsuojelutehtäviä varten*” muotoon ”**Oikeus saada tietoja poikkeusoloihin varautumista varten**”. Poikkeusolojen varautumisen lisäksi oikeus saada tietoja olisi perusteltua laajentaa myös häiriötilanteisiin, jotka eivät täytä valmiuslain poikkeusolojen määritelmää. Muotoilu voisi olla esim. ”*Oikeus saada tietoja häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumista varten*”.

Pelastustoimen varautumistehtävien eriyttäminen omaksi luvukseen ja kaikkien pelastuslaitokselta edellytettävien suunnitelmien kokoaminen saman pykälän (47 §) alle on selkeyttävä linjaus. Lainsäädännössä tulisi selkeästi yksilöidä Geneven sopimuksen lisäpöytäkirjassa olevat väestönsuojeluvuorotteet eri viranomaisille, joita viranomaisten omassa lainsäädännössä voidaan tarkentaa. Tässä katsannossa muistiossa esitetty ratkaisumalli erillisen väestönsuojelulain laatimiseksi on kannatettavaa. Suppeammassa uudistuksessa tulisi huolehtia ainakin siitä, että velvoitteet on selkeästi auki kirjoitettu esimerkiksi pelastuslain *lukuun 10 Väestönsuojeluun varautuminen ja väestönsuojelukoulutus*.

Materiaalisen varautumisen tilanteen merkittävä paraneminen edellyttäisi, että varautumista hallitaan pelastuslaitosten ja laajemmin pelastustoimen yhteisellä tietojärjestelmällä ja materiaalia varastoitaisiin keskusvarastoihin tai maahan-tuojien/kauppioiden varastoihin siten, että yksi varasto palvelee useamman pelastuslaitoksen tarpeita. Koska pelastustoiminnassa tarvittavan materiaalin yhteensopi-vuus on usein valmistajariippuvaista, tulisi käytettävän kaluston ja materiaalin olla pelastuslaitoksissa samalta valmistajalta. Tämä puolestaan vaatisi sen, että hankin-tojen osalta pitäisi poiketa hankintalainsäädännöstä. Käytännössä valtakunnallinen materiaalisen varautumisen kehittäminen edellyttäisi pelastustoimelle yhtä yhteistä *hankintayksikköä*, jonka kautta pelastuslaitokset hankkivat käyttöönsä tarvittavan materiaalin (vrt. poliisilla poliisihallitus). Lisäksi on huomioitavaa, että

pelastuslaitosten kalustokierto on verrattain hidasta ja käytössä saattaa olla kalustoa kymmenien vuosien takaa, jolloin yhteensopivuusongelma ilmeinen.

Valvonta

Pelastustoimen valvonta on nykyisten kirjauksien pohjalta epäsuhtainen ja sitä tulisi tarkastella kokonaisuutena. Valvontamenettelyjen ja -keinojen yhdenmukaistaminen ja pelastustoimen laillisuusvalvonnan arviointi on tehtävä erillisenä kokonaisuutena.

Sisäministeriön tehtävänä on johtaa ja valvoa pelastustointia ja sen palvelujen saataavuutta ja tasoa sekä huolehtia pelastustoimen valtakunnallisista järjestelyistä. Aluehallintovirastojen tehtävänä on huolehtia pelastustoimen laillisuusvalvonnasta ja valvoa pelastustoimen palvelutason toteutumista. Siten sisäministeriön tulee asettaa ympäristövahinkojen torjuntavalmiudelle edellytetty taso, jotta aluehallintovirasto pystyy valvomaan sen toteutumista (= tasovaatimus/kriteerit puuttuvat). Aluehallintovirasto valvoo ympäristövahinkojen torjunnan järjestämistä alueellaan ja vahvistaa toimialueensa pelastustoimen alueiden ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelmat. Maaöljy-, alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntasuunnitelman valvonnassa on tarkoituksenmukaisinta soveltaa ulkoisen pelastussuunnitelman arviointiin ja valvontaan määriteltyä toimintatapaa (1286/2019).

Pelastuslakiin kaavaillut muutokset ovat senlaatuksia, että Etelä-Suomen aluehallintovirasto pyytää kiinnittämään huomiota viestintään mahdollisista lakimuutoksista niin kansalaisten kuin eri pelastustoimen toimijoiden osalta.

Johtaja Tommi Laurinen

Pelastusylitarkastaja Ilkka Heinonen

Tämä asiakirja ESAVI/12495/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/12495/2021 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Laurinen Tommi 31.05.2021 13:29

Esittelijä Heinonen Ilkka 31.05.2021 12:38